

etiam ratione, quia adhuc libertas læderetur; posset enim accidere, quòd pars quæ justè posset resilire, nequiret suam causam in iudicio probare, et sic invita nuptias iniret. *Secunda* verò probabilior sententia affirmat, et hanc tenent *Pontius l. 12. c. 19. n. 8. Laym. c. 1. n. 8. Ronc. p. 135. qu. 3. R. 2. Holz. n. 203. cum Anacl. et Haunold. Palaus D. 1. p. 9. n. 8. cum Suar. Vasq. et Con. ac Salm. cum Leand. et Diana*. Ratio, quia talis adjectio pœnæ non est neque contra jus naturale, neque positivum. Non contra naturale, quia per se rationabile est pœnam imponi culpabiliter resilienti; nec est contra libertatem ad Matrimonium requisitam, impedire sponsos ab injustè resiliendo; licèt enim jura in Matrimonio approbent libertatem rationabilem, reprobant tamen irrationabilem; et ideo non officit libertati Matrimonii, quòd Judex cogat sponsos ad contrahendum per censuras, carcerem, aut pœnam pecuniariam, cum talis metus justè incutiatur. Quòd autem aliquando posset aliquis justè resilire, et non posset probare, hoc per accidens se habet, et fundamentum nostræ sententiæ non elidit. Neque obstant leges supra allatæ, nam in tantum hæ leges promissionem pœnæ in sponsalibus irritabant, in quantum olim ex Jure Civili ad sponsalia solvenda sufficiebat voluntas unius partis, sive cum causa, sive sine causa resiliebat, ut patet ex *l. 1. C. de spons. et Glossa ibi*; sed de jure Canonico *c. Præterea 1. de Spons.* omnino requiritur consensus utriusque. Cæterum, in *l. fin. ibid.* approbatur tanquam valida et licita pœna solvendi duplum, triplum, vel quadruplum pro arrhis, quas injustè resiliens acceperit. Imò Leo Imperator in *Novell. 18.* (ut videre potes apud *Pontium*) expressè approbat adjectionem pœnæ in sponsalibus contra inconstantes, sive injustè resilientes, addens id esse jam consuetudine firmatum.

Quærit. II. an justè resiliens à sponsalibus teneatur solvere pœnam promissam, si promissionem juramento firmaverit? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent *Lessius l. 2. c. 17. n. 56. v. Ubi, Mol. tr. 2. D. 151. Suar. de Relig. tom. 2. l. 2. c. 23. et Con. D. 22. dub. 5. n. 25.* Ratio, quia, licèt sit velita promissio pœnæ, non tamen est velita ejus solutio, quæ aut vi obligationis naturalis, aut saltem juramenti debetur, juxta dicta *Tom. 2. l. 3. n. 177.* ubi dictum est ex *cap. Debitores de Jurejur.* juramentum obligare, esto promissio facta irritetur à jure in odium iniqui creditoris, prout est promissio solvendi usuras. *Secunda* verò sententia probabilior negat, et hanc tenent *Sanch. l. 1. D. 31. n. 21. Pontius l. 12. c. 19. num. 7. Bossius c. 11. num. 443. cum Barb. Bonac. Filliuc. et Vill. Pal. p. 9. n. 6. cum Gomez. Coovar et Gutt. Escob. n. 195. cum Bartol. Aug. et Præpos. ac Salm. cum Aversa, Trull. Corneio, et Dic.* Ratio, tum quia, cum adjectio pœnæ contra justè resilientem sit iniqua, et ideo illicita, non obligat juramentum, quod non potest esse vinculum iniquitatis; tum quia jus prohibens promissionem pœnæ, non tam promissionem interdicit, quam solutionem; non tam enim promissio quam

solutio Matrimonii libertatem lædit. In contractu verò usurario irrita est promissio, non autem solutio usurarum, et ideo promittens tenetur ad juramentum.

Quærit. III. an si pœna in sponsalibus adjecta solvatur, teneatur recipiens illam restituere. *Prima* sententia negat, et hanc tenent *Sanch. l. 1. D. 31. n. 2. Less. c. 17. n. 56. et Escob. n. 292. cum Mol. Henr. Vega, Lop. etc.* Ratio, quia jura solam promissionem irritant, non verò solutionem. Et confirmant ex simili, nempe quòd recipiens pecuniam victam in ludo vetito non tenetur restituere, licèt victus non tenebatur eam solvere. *Secunda* tamen sententia probabilior affirmat, et hanc tenent *Salm. c. 1. n. 106. cum Dicast. Boss. c. 11. ex n. 449. cum Hort. Gutt. et Mascardi. ac Pal. p. 9. n. 9. cum Soto. Med. Lop. etc.* Ratio, quia recipiens non habet titulum retinendi, cum jus omnino talem promissionem irritet, ut patet ex *l. fin. C. de spons.* ubi dicitur, quòd talis adjectio pœnæ, ex utraque parte nullas vires habebit. Unde deficiente titulo, nequit ille dominium soluti acquirere. Nec obstat paritas ludi, nam ibi ideo victor pecuniam recipiens non tenetur restituere, quia contractus per se est validus, et jura tantum præbent actionem victo repetendi solutum, ut diximus *l. 3. n. 887.* ac ideo potest victor retinere illud, usquedum in iudicio repetatur. Bene tamen *Palaus* cum *Guttier.* hanc secundam sententiam limitat, nisi qui solverit pœnam, jam noverit se non esse obligatum; quia tunc rectè censetur donasse. In dubio autem hæc donatio non præsumitur, ut rectè ait *Boss. ex Gutt. n. 454.* juxta *l. Campanus, ff. Oper. liberat.*

Quærit. IV. an debeatur legatum relictum puellæ sub conditione nubendi cum aliquo viro, si illa cum alio nubat? Per se loquendo, certum est non deberi, ex *l. Titio §. 1. ff. de Condit. et Demonstr.* quia, cum liberè possit puella tales nuptias acceptare, vel respuere, hæc non læditur libertas ad Matrimonium requisita. Excipiendum tamen, nisi alioquin à patre gravetur legitima filix debita; vel nisi ipsa inducatur ad nubendum cum indigno; quia tunc conditio illa rejicitur tanquam turpis, et debetur ei legatum, si ipsa nubat cum alio, ex *lib. Cum, ita §. Videamus, ff. eod. tit.* Ita communiter *Salm. cap. 1. num. 107. et Boss. cap. 11. num. 468. cum Rota Rom. Mol. Gutt. Villal. Laym. Pontio, Vasq. etc.* Item ait *Buss. num. 469. cum Coop. Sanch. Gutt. Mol. Vill. etc.* (contra *Pontium*, et alios *ibid.*) si puella, ut obediat patri, alium ducat; quia, adhuc admissa sententia, quam tenet et objicit *Pontius*, quòd filia non peccet si nubat personæ dignæ sine consensu patris, tamen (ut vidimus *n. 849.*) commune est inter *DD.* esse contra honestatem non expectare in nuptiis patris consensum; et ideo, cum puella non possit honestè nubere, patre non consentiente, non debet legato privari. Sed huic responderi potest, quòd ex hac eadem justa causa, nempe ne illa legatum amittat, satis ab hujusmodi dehonestate excusaretur, si cum persona designata digna ipsa nuberet.

Quærit. V. an legatum relictum mulieri, ut non nubat, debea-

tur ei si nubat? Vide dicta *Tom. 3. l. 3. n. 930. v. Dub. 7.* ubi diximus deberi, si mulier esset virgo; secus si vidua.

« Resp. 2. ubi Tridentinum non est receptum, sponsalia jure antiquo transeunt in Matrimonium per quævis signa externa, maritali affectu exhibita, v. gr. per copulam. Dico ubi *Trid.* etc. quia ubi hoc receptum est, hæc signa non tenent, si sint clandestina; ideoque graviter in iis peccari potest. »

Unde sequitur :

854. — « Sponsis non licent tactus impudici, cum proximè disponant ad copulam, et pollutionem, etsi liceant amplexus, et oscula in signum amoris. *Sanch. l. 9. d. 47.* Vide *Dian. p. 2. t. 17. R. 6. et t. 1. misc. R. 31. et p. 4. R. 131.* »

Quær. an inter sponsores sint peccata mortalia oscula, et tactus pudici, si fiant ad captandam voluptatem? (dicitur pudici, nam certum est impudicos esse lethalia). Duplex adest sententia. Prima sententia, quam tenent *Sanch. de Matr. l. 9. D. 46. n. 37. ac Salm. c. 15. n. 91.* cum *Aversa, Diana, et Azor.* dicit esse tantum venialia, licet intendatur delectatio carnalis, et adsit commotio spirituum genitalium, dummodo non sit magna, et absit periculum pollutionis, vel consensus in copulam. Ratio, quia sicut Matrimonium cohonestat copulam, sic sponsalia, quæ sunt quedam inchoatio Matrimonii, cohonestant tales actus, qui sunt copulæ inchoatio. Eò magis, quia per illos plus fovetur amor ad Matrimonium contrahendum. Adduntque *Salm. ib.* prædictos actus excusari etiam à veniali, si adsit causa justa, v. g. ostendendi amorem, captandi benevolentiam, effugiendi inurbanitatem, vel servandi morem patriæ. Secunda sententia longè probabilior, et omnino sequenda, quam tenent *Less. t. 14. n. 59. Mazzot. t. 4. p. 169. Roncag. p. 299. qu. 6. R. 1. Conc. t. 10. p. 359. n. 9. Bon. de Matr. q. 4. p. 9. Prop. 1. num. 6. cum Henr. et Rebell. Croix l. 6. p. 3. n. 151.* cum *Mendo* et aliis, ac *Viva de Matr. qu. 1. art. 7. n. 6 et 7.* cum *Suar. Perez, et Hurt.* docet, tales actus prohibitos esse sponsis eodem modo, quo vetantur omnino solutis. Ratio, quia sponsus ratione sponsalium nullum acquirit jus ad corpus sponsæ; et si fortè aliquale jus acquirit per sponsalia, quia tamen non adhuc est perfectè dominus rei, non potest re illa uti ne imperfectè quidem: sicuti ille cui promissa est venditio vineæ, nequit illa uti ne imperfectè quidem, donec vinea de facto ei vendatur, et tradatur. Præterea, cum sponsis non liceat copula, nec licent tales actus, qui tantum ad copulam sunt ordinati. Concedunt tamen *Croix, et Viva locis cit.* cum aliis AA. ab ipsis adductis, quòd oscula, et amplexus juxta morem patriæ aliquando sponsis permitti possint: sed non aliter quam solutis permittuntur. Et hoc est probabile, modò tales actus non sint pressi et per aliquod tempus protracti, ut bene advertit *Roncag. l. c.* qui etiam eos admittit ad benevolentiam demonstrationem: sed ego non admitterem, nisi ubi talis vigeret usus,

ut etiam ait *Mazzot. l. c.* Id autem quod dicunt *Busemb. lib. 3. n. 431. et Less. ib. n. 58 et 59.* cum *Nav. Tol. Cajet. etc.* nempe quòd sponsis liceant tactus pudici, si intendant delectationem tantum sensitivam, secus verò si veneream, rectè aiunt *Ronc. ib. et Croix d. n. 151. in fin.* non esse practicè probabile, quia ordinariè semper aderit certum periculum consentiendi in delectationem veneream, cum sensitiva tam conjunctam. Qua ratione spectata, prima etiam sententia nec practicè probabilis est; quia in materia tam labili moraliter est impossibile in talibus actibus, causa voluptatis habitis, se continere à non labendo in pollutionem, vel copulæ consensum. An autem sponsis liceat delectari de copula futura? Vide dicta *Tom. 4. l. 5. n. 24.* ubi sententiam negativam (contra *Bonac. Salm. etc.*) omnino tenendam diximus cum *Holz. Pal. Laym. Sanch. Ronc. etc.* quibus adde *Lessium l. 4. numer. 120. et Mazzot. tom. 4. pag. 170.*

DUBIUM III.

Quomodo dissolvantur sponsalia.

855. Solvantur sponsalia I. Per Matrimonium cum alia. (Vide etiam de hoc n. 875.) II. Per mutuum consensum inter puberes. Quid, si sponsalia fuerint jurata? — 856. Quomodo autem solvantur inter impuberes? Quid, si ipsi juramento promiserint nuptias? — 857. III. Per impedimentum dirimens superveniens. Dub. 1. An tunc sponsalia dirimantur etiam ex parte nocentis? — 858. Dub. 2. An nocens teneatur petere dispensationem? — 859. Dub. 3. An, contractis sponsalibus cum impedimento sub conditione dispensationis, ea obtenta, per se valeant? — 860. IV. Per crimen alterius. — 861. An solvantur sponsalia per fornicationem alterutrius sponsi? Dub. 1. Quid, si sponsa fuerit per vim oppressa? — 862. Dub. 2. Quid, si uterque sponsus fornicetur? — 865. V. Per mutationem notabilem, nempe 1. Si timeantur odia, etc. 2. Si superveniat defectus noxius. 3. Si superveniat paupertas. — 864. An liceat contrahere cum defectu occulto pernicioso? — 865. An cum defectu non pernicioso? Et quid si sponsa interrogetur an sit virgo? — 866. VI. Per discessum alterius in longinquum. Quid, si in propinquum, animo redeundi? — 867. VII. Per lapsum temporis præfixi. Dub. 1. Quid, si dubium sit, an terminus fuerit assignatus ad finiendam obligationem? — 868. Dub. 2. Quid, si alter fuerit justè impeditus. Dub. 3. An, elapso termino, etiam pars nocens liberetur. — 869. VIII. Per Susceptionem Ordinis Sacri, et ingressum in Religionem. — IX. Per votum Castitatis. — 870. Distinctius de his agitur, et I. de Professione Religiosa. Dub. 1. An per ingressum in Religionem solvantur sponsalia ante Professionem? Dub. 2. An, si sponsalia fuerint jurata, teneatur Sponsus ante ingressum nuptias inire? — 871. II. De Susceptione Ordinum. Dub. 1. An peccet Sponsus suscipiens Ordines Sacros invita Sponsa? — 872. Dub. 2. An per susceptionem Ordinum Minorum solvantur sponsalia? — 875. III. de Voto ingrediendi Religionem, suscipiendi Ordines Sacros, aut servanda